

مدیر مدرسه، مسئول آموزش

دوره‌های آموزش ضمن خدمت پژوهش محور در سوئد

را تشکیل داد که در رأس آنها انجمن ملی آموزش قرار داشت. در همان اثناء، انجمن‌های آموزشی ایالتی با برگزاری دوره‌های آموزشی ضمن خدمت، به تربیت مشاوران آموزشی در سطح ناحیه‌ای پرداختند. در اواخر دوره ۲۰ ساله مذکور، امتیاز معافیت از پرداخت مالیات‌های آموزشی لغو و دوره‌های آموزش ضمن خدمت، به عنوان ساعات کاری کلیه کادر آموزشی مدارس کشور، تلقی شد.

در جولای سال ۱۹۹۵ برنامه درسی ملی سوئد تغییر کرد. این موضوع نقطه عطفی در تاریخ آموزش و پژوهش سوئد بود، زیرا برنامه درسی جدید مبنای برای ایجاد فرایند تغییر در مدرسه و کار معلمان محسوب می‌شد. در این سال‌ها تلاش بر آن بود که نظام آموزشی از حالت متتمرکز نظارت مستقیم دولت بر مدارس، به سوی غیرمتتمرکز و مدرسه محوری تغییر یابد. رابطه بین تحقیقات آموزشی و تجربیات مدرسه‌ای که در ابتداء از بالا به پایین و بر مبنای استفاده از نتایج تحقیقات دانشگاهی در برنامه‌های آموزشی مدرسه و تدریس بود، به انجام تحقیقات توسط معلمان

در کشور سوئد آموزش ضمن خدمت از اوخر قرن ۱۹ به عنوان ابزاری برای قانونمند کردن دروس و ساختار آموزشی طراحی و اجرای رسمی آن‌ها توسط ایالات این کشور در اواسط قرن بیستم شروع شد. تا قبل از آن، اتحادیه‌های معلمان با توجه به نیازهای فردی معلمان، نوعی دوره‌های آموزشی را برگزار می‌کردند.

در سال ۱۹۶۲، بر مبنای تصمیمات مجلس ملی سوئد، مدارس پایه (ابتدایی) تشکیل و اصلاحات آموزشی در مدارس تکمیلی متوسطه اعمال شد. در نتیجه، نظام درسی جدیدی برای مدارس پایه و متوسطه کشور شکل گرفت. نظام جدید آموزشی، هم‌زمان با برگزاری دوره‌های آموزش ضمن خدمت، طی دهه ۱۹۶۰ توسعه یافت. طی ۲۰ سال منتهی به دهه ۱۹۸۰، اعتبارات کشوری نیز به منظور پرداختن به دوره‌های آموزش ضمن خدمت، به همراه فراهم کردن دوره‌ها و فرصت‌های مطالعاتی خارج از کشور برای معلمان، به طور قابل ملاحظه‌ای افزایش یافت. در همین راستا دولت سوئد نهادهای مرکزی آموزش ضمن خدمت

از طریق برگزاری دوره‌های آموزشی ضمن خدمت تغییر یافت. هدف از این کار، کسب استانداردهای بالای کیفی تدریس و آموزش بود.

امروزه از آنجا که در برنامه درسی جدید به معلم آزادی عمل زیادی داده شده است تا بتواند خودش روش تدریس و موضوع آن را مشخص کند، کلیه دوره‌های آموزش ضمن خدمت بر تقویت دستیابی به اهداف ملی و توسعه فعالیتهای آموزشی مدارس استوار شده است. در همین راستا برگزاری دوره‌های آموزش ضمن خدمت به افزایش داش، مهارت‌ها و ادراک کادر آموزشی مدارس کشور منجر شده است.

همچنین، دولت در این دوره‌ها بر کارگوهی معلمان و تأثیر دوره‌ها بر دانشآموزان تأکید می‌کند. تفاوت اساسی و عمده این نظام (غیرمتمرکز) با نظام مرکز قبلي در آن است که معلمان خود فرایند آموزش‌های ضمن خدمتشان را برنامه‌ریزی، ارزیابی و کنترل می‌کنند و بیشتر بر مشکلات درس تأکید می‌شود تا بر روش شناسی آموزش.

مراکز برنامه‌ریز و مجری دوره‌های آموزشی

از سال ۱۹۹۰ در سوئد برگزاری دوره‌های آموزش ضمن خدمت بر عهده شهرداری‌ها و مسئولیت تعیین اهداف دوره‌های آموزشی پایه (ابتداي) و متوسطه و يك‌گيری و ارزشیابی فعالیتهای محلی بر عهده دولت است. از زانویه ۱۹۹۱، شهرداری‌ها به عنوان کارفرمایان معلمان کشور، از اختیارات تام برخوردار شدند و طبق قوانین آموزشی، با تخصیص بودجه‌های خاص، به برگزاری دوره‌های آموزش ضمن خدمت برای توسعه توانایی‌های کادر آموزشی ملزم شدند.

همچنین، دولت با اختصاص بودجه‌ای به آژانس ملی آموزش، به هدایت این گونه فعالیتها در نواحی برخوردار از اهمیت ملی (مناطق استراتژیک) بیشتر مبادرت می‌کند و این در حالی است که تنها اداره کنندگان مدارس مسئولیت برگزاری دوره‌های آموزشی مذکور را عهده دارند؛ یعنی مدیر موظف است که در بودجه و سرانه مدرسه مبلغ خاصی را برای این گونه آموزش‌ها در نظر بگیرد و آن را در درخواست بودجه سالانه خود، برای بهبود مدرسه، منظور کند. این بودجه فقط در صورتی در اختیار مدرسه قرار می‌گیرد که مدرسه در اجرای دوره‌ها با دانشگاه همکاری نزدیک داشته باشد. آژانس ملی آموزش همچنین برگزاری دوره‌های آموزش ضمن خدمت، به عنوان بخشی از برنامه‌های درازمدت توسعه مدارس کشور، در جهت تحقق اهداف تأکید می‌کند. اهدافی مثل:

- تغییر نظام هدایت آموزشی مدارس
- تعیین اهداف ملی معین برای مدارس کشور
- ارزشیابی ملی مدارس کشور

از دیگر نهادهای مهم برگزارکننده دوره‌های آموزشی کوتاه مدت در سوئد، دانشگاه‌ها، کالج‌های دانشگاهی کشوراند که در حال حاضر نیز رو به گسترش هستند. علاوه بر آن سازمان نشر دانش، سازمان معلمان و سایر ادارات ایالتی نیز در زمرة برگزارکنندگان این گونه کلاس‌ها محسوب می‌گردند. نهادهای محلی آموزشی نیز از طریق قوانین آموزشی به نظارت بر حضور مستمر معلمان در دوره‌های آموزشی مذکور مبادرت می‌کنند.

تأکید بر آموزش مبتنی بر فناوری اطلاعات در دوره‌های آموزشی ضمن خدمت

طی سال ۱۹۹۸ طرح گسترهای به منظور توسعه توانایی‌های معلمان در حوزه ICT در مدارس به اجرا درآمد، به گونه‌ای که بین سال‌های ۱۹۹۹ تا ۲۰۰۲، نیمی از معلمان، در دوره‌های گوناگون آموزشی، با کاربرد فناوری اطلاعات به عنوان ابزار حرفة‌ای آموزشی آشنا شدند.

کلیه دوره‌های آموزش ضمن خدمت بر تقویت دستیابی به اهداف ملی و توسعه فعالیتهای آموزشی مدارس استوار شده است

* تعامل بین محققان و معلمان در مدرسه: این امر به بهبود کیفیت آموزشی و پرورشی مدارس کمک می‌کند. تحقیقاتی که از این طریق انجام می‌شوند، حول وحش مشکلات معلمان در مدرسه و کلاس درس مانند راهبردهای دانش آموزان برای جستجوی دانش جدید، راهبردهای یادگیری رایج بین دانش آموزان، لذت یادگیری و نگرش دانش آموزان نسبت به دروس ریاضی و فیزیک است. معلمان با بررسی تحقیقات انجام شده و اجرای تحقیقات و پژوهش‌های جدید و به بحث و گفت‌و‌گو گذاشتند یافته‌ها، از داشت جدید برای تغییر تجربیات تعلیم و تربیتی خود استفاده می‌کنند. مطالعات نشان داده‌اند که بسیاری از معلمان کارهای تحقیقاتی بسیار بالرزشی را از این طریق انجام داده و مستندسازی کرده‌اند.

* تعامل بین معلمان و محققان در دانشگاه: دانشگاه از طریق دوره‌های ضمن خدمت، دروس متفاوتی را برای معلمان ارائه می‌دهد که اغلب آن‌ها در زمان‌های آزاد تشکیل می‌شوند و با رشتة تحصیلی و حوزه تدریس معلمان مربوطاند. دوره‌هایی نیز مرتبط با اقدام‌پژوهی به طور خاص برای معلمان برگزار می‌شود. این دوره‌ها روی تغییرات در نظام مدرسه، چگونگی کارگروهی و چگونگی همکاری بین مدارس تأکید می‌کنند.

هالینگ ورت و سوکت^۱ مزایای انجام اقدام‌پژوهی

توسط معلم را به این شرح می‌دانند:

- زمینه‌های همکاری و هماهنگی نزدیک بین مدارس و دانشگاه‌ها ایجاد می‌شود.
- پژوهش از جایی که نیاز به اقدام است شروع می‌گردد.
- خرد جمعی، محور مرکزی کسب دانش قرار می‌گیرد.
- تحقیقات به تغییرات فردی و اجتماعی، برنامه درسی و آموزشی می‌انجامد.

شیوه اجرای دوره‌های آموزشی مبتنی بر اقدام‌پژوهی

معلمان در طول سال تحصیلی معمولاً به مدت ۱۳ روز در دوره‌های آموزشی ضمن خدمت شرکت می‌کنند. در این دوره‌ها، معلمان به گروه‌های کوچک‌تر تقسیم می‌شوند (هشت معلم در هر گروه) و روی یک مشکل مشترک کار می‌کنند. در گروه‌های مذکور ممکن است هر معلم یک کار پژوهشی در کلاس درس خود انجام دهد یا اینکه کل اعضای گروه یک کار مطالعاتی را اجرا کنند که برای اجرای آن به طور مرتباً با هم نشسته‌هایی دارند و روی موضوع مورد بررسی بحث و گفت‌و‌گوی گروهی می‌کنند.

برنامه‌ها و طول دوره‌های آموزشی

مدیر موظف است که در در سوئی کلیه معلمان ملزم‌اند حداقل پنج روز در سال در دوره‌های آموزشی ضمن خدمت مدرسه محور شرکت کنند. این دوره‌ها به روش‌های بسیار متنوع و متفاوتی (بسته به نهاد برگزارکننده و شخص استفاده کننده) اجرا می‌شوند. آن دسته‌های از معلمانی که در دوره‌های آموزشی شرکت می‌کنند، معمولاً مخصوصی می‌گیرند و یا با جانشینان خود جایگزین می‌شوند. در غیر این صورت، دوره‌ها در روزهای مطالعاتی و حتی در تعطیلات رسمی و تعطیلات آخر هفته برگزار می‌شود.

تنها شرط لازم برای پذیرش در دوره‌های ضمن

خدمت، اشتغال به کار معلمی در یکی از مدارس کشور است. علاوه بر این، برخورداری شرکت کنندگان از آموزش‌های تخصصی نیز الزامی است.

با توجه به اینکه در برنامه درسی جدید، هر معلم باید روش‌های آموزشی مناسب را برای برآوردن نیازهای آموزشی و یادگیری دانش آموزان انتخاب کند و این امر از طریق روش‌های معمول آموزشی امکان‌پذیر نیست و مستلزم تمرکز بر مشکلات آموزشی کلاس درس است. لذا این امر خود دریچه‌ای به روی اقدام‌پژوهی توسط معلم و همکاری بیشتر معلمان با محققان باز کرده است.

همچنین معلمان می‌توانند پس از اتمام دوره‌های آموزشی ضمن خدمت، با شرکت در دوره‌های تکمیلی ارائه شده توسط دانشگاه‌ها، به ارتقاء تحصیلی و توأم‌نده‌های خود در زمینه‌های گوناگون پردازنند. این دوره‌ها دو بخش نظری و عملی دارند که بخش تئوری به صورت فردی یا گروهی اجرا می‌شود. همچنین دوره‌های آموزشی می‌توانند موضوع‌گرا باشند و بر روش‌های آموزشی، پرورشی و مسائل تئوریک آموزش و پژوهش تأکید کنند.

امروزه محوریت دوره‌های آموزشی ضمن خدمت در کشور سوئی، پرورش معلم پژوهشگر و انجام مطالعات موردي توسط آنان است. به منظور تحقق این امر، ارتباط بین محققان و معلمان الزامی است که این امر به دو روش صورت می‌پذیرد:

از آژانس ملی و آموزش، بودجه دولتی دریافت می‌کردند. طرح ملی تربیت رؤسای مدارس و پیزه آن دسته از افرادی بود که مطابق قوانین آموزش، به عنوان رؤسای مدارس ملی، با مدارس مستقل همکاری می‌کردند. پذیرش افرادی که قبلًا در چنین برنامه‌ای حضور نداشتند با مشاوره شهرداری مناطق مربوطه صورت می‌پذیرفت. آژانس ملی آموزش اخیراً در حال بازبینی اهداف و اصول کلی طرح ملی تربیت رؤسای مدارس است. هدف چنین بازبینی‌هایی افزایش توان مدیریت آموزشی رؤسای مدارس و اعمال سیاست‌های ارتباطی دمکراتیک در برنامه‌های آموزشی و تدارک امکانات بیشتر

معلمان با بررسی تحقیقات انجام شده و اجرای تحقیقات و پژوهش‌های جدید و به بحث و گفت و گو گذاشتن یافته‌ها، از دانش جدید برای تغییر تجربیات تعلیم و تربیتی خود استفاده می‌کنند

و بهتر برای مدارس تحت نظارت شهرداری‌های کشور است. رؤسای مدارس در جهت اجرای مسئولیت‌های خود، مطابق با برنامه‌های درسی و ابزارهای قانونی دوره‌های آموزشی رفتار می‌کنند. دوره‌های آموزشی ویژه رؤسای مدارس در طول ساعت کاری ارائه می‌شوند و شامل سمینارها و ترمehای آموزشی نظارتی هستند. پس از اتمام برنامه، گواهی نامه‌ای به شرکت کنندگان اعطا می‌شود.

از زیبایی تحصیلی آموزش‌های فوق را واحدهای دانشگاهی و آژانس ملی آموزش انجام می‌دهد.

زمان معلمان برای شرکت در دوره‌های آموزشی به چند شکل تقسیم می‌شود:

- پنج روز آموزش برای کلیه معلمان که در زمینه اقدام پژوهی و تأثیر آن بر بهبود کیفیت آموزشی مدرسه انجام می‌شود.

- مسئولیت برنامه‌ریزی شش روز دیگر را معلمان به عهده دارند که در شش روز مورد نظر به بحث و گفت و گو، مطالعه و انجام تحقیقات فردی تحت نظارت دانشگاهیان (اعضای هیئت علمی) می‌بردازند.

- دو روز آخر به برگزاری سمینار اختصاص می‌باید. این زمان با تعطیلات تابستانی مدارس مصادف است و معلمان می‌توانند کار خود را ارائه دهند و به دریافت بازخورد لازم از سایر معلمان و تبادل تجربه پردازند.

موضوعاتی که معمولاً معلمان بر بررسی آن در کلاس درس توافق دارند عبارت‌اند از:

- شایستگی‌های متفاوت اجتماعی دانش‌آموزان

- چگونگی استفاده دانش‌آموزان از رایانه

- چگونگی مستندسازی کارهای دانش‌آموزان در پرونده تحصیلی آن‌ها

- شیوه‌های یادگیری دانش‌آموزان

مزایای شرکت در دوره‌های آموزشی

در هنگام تعیین میزان حقوق افراد، مدارک جدید دوره‌های آموزش ضمن خدمت در نظر گرفته می‌شود و معمولاً شرکت در کلاس‌ها باعث افزایش حقوق می‌شود. علاوه بر این، گذراندن دوره‌های مذکور سبب کسب توانایی معلم در تدریس دروس تخصصی می‌شود. در تئیجه، این قابلیت‌ها ممکن است به ایجاد فرسته‌های جدید تدریس در سطوح بالاتر آموزشی بینجامد.

دوره‌های آموزشی ضمن خدمت مدیران

در ابتدا آموزش ملی رؤسای مدارس کشور منحصرأ در مدت کوتاهی توسط سازمان‌های تجاري برگزار و تأمین اعتبار می‌شد. این در حالی است که در پایان دهه ۱۹۶۰ ترم‌های کوتاه مدت آموزش ضمن خدمت با محتوای آموزشی و مدیریتی طراحی شد. در سال ۱۹۷۶ طرح کلی تربیت رؤسای مدارس به تصویب رسید و طبق آن، دولت و شهرداری‌ها عهدهدار مسئولیت اجرا و نظارت بر آموزش ضمن خدمت رؤسای مدارس شدند. بعدها طرح تربیت رؤسای مدارس به تصویب مجلس ملی سوئد رسید. مجری این طرح دانشگاهها و دانشکده‌هایی بودند که

پی‌نوشت

1.Hollingworth & Socket

منابع

1. Marklund, Sixten; Eklund, Harald (2003), "Innovation in In-Service Education and Training of Teachers - Sweden", Centre for Educational Research and Innovation., Sweden
- 2.Rönnerman, Karin (2004): Relying on Teachers: a new Swedish in-service method for school development,British Journal of In-Service Education, 22:2, 175-183
- 3.Rönnerman,Karin,(2008),"In-service Training for Teachers - a "Forced" Co-operation between Schools and Universities",Göteborg University,Sweden
4. Marklund, Sixten; Eklund, Harald ,(2003), "Innovation in In-Service Education and Training of Teachers—Sweden", Centre for Educational Research and Innovation., Sweden